

TATIANA ȚÎBULEAC

Tatiana ȚÎBULEAC s-a născut la 15 octombrie 1978 în Chișinău, Republica Moldova. Absolventă a Liceului „Iulia Hasdeu” din Chișinău; licențiată a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării a USM. Devine cunoscută publicului larg în 1995, când inițiază rubrica „Povești adevărate” în cotidianul *Flux*. Din 1999 face parte din echipa PRO TV Chișinău în calitate de reporter, editor și prezentatoare de știri. Stabilită actualmente la Paris, unde lucrează în domeniul audiovizualului.

Debut editorial cu *Fabule moderne*, Editura Urma Ta, Chișinău, 2014; ediția a II-a, Editura Libris Editorial, Brașov, 2016. Cea de-a doua carte, *Vara în care mama a avut ochii verzi*, Editura Cartier, 2017, este distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2017), Premiul revistei *Observator cultural* și Premiul *Observator Lyceum* (2018). Romanul a apărut în franceză, spaniolă, norvegiană, germană și poloneză.

Grădina de sticlă, al doilea roman al Tatianeii Țîbuleac, apărut în 2018 la Editura Cartier, a fost distins cu Premiul Uniunii Europene pentru Literatură (2019). Tradus în franceză, spaniolă, bulgară și albaneză.

„Întregul text (roman? poem?) este negocierea unei împăcări între conștiința tulburată a tânărului și mama sa muribundă, care redescoperă într-o ultimă vară împreună, petrecută într-un sătuc francez, o liniște care le-a lipsit întreaga viață. Ritmul textului urmează și el această coborâre în limburile verii, pornind prin mijlocul vârtejului acestei conștiințe tulburate (un stil agresiv, rece, argotic) și ajungând, în cele din urmă, la o liniște melancolică ce-și află corespondentul într-un stil poetic de cea mai bună calitate. Am semnalat și dubiile mele legate de încadrarea clară a textului într-un gen literar, el fiind în mod evident un produs hibrid, impur: este, așa cum am spus, notația unei anamneze, este roman, este poem (bornele lirismului fiind acele „definiții” ale ochilor mamei ce strălucesc din mijlocul câte unei pagini). Ce este acesta, însă, devine mai puțin important în fața implicațiilor dramatice ale intentio auctoris: paginile care-i pun față în față pe adolescentul care se îmblânzește sub soarele verii și pe mama sa muribundă, care slăbește și pare a renaște/a se transforma în proximitatea morții, sunt, o spun cu toată responsabilitatea, de cea mai înaltă calitate. Adică superbe, mai pe șleau...”

Tatiana Țîbuleac a scris o carte absolut memorabilă.”

Bogdan-Alexandru STĂNESCU

TATIANA
ȚÎBULEAC
,

Vara în care
mama a avut
ochii verzi

Roman

Ediția a XI-a

CARTIER POPULAR

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95. E-mail: vanzari@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: codex@cartier.ro

cartier.ro
cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, cartier.ro
Tel.: 0785 199 823. E-mail: codex@cartier.ro

Librăria online, cartier.md
Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România
Tel./fax: (021) 210.80.51. E-mail: codex@cartier.ro
Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu

Editor: Gheorghe Erizanu
Lectori: Valentin Guțu, Em. Galaicu-Păun
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Tatiana ȚÎBULEAC

VARA ÎN CARE MAMA A AVUT OCHII VERZI

Ediția a XI-a, aprilie 2023

Prima ediție a apărut la Editura Cartier în ianuarie 2017.

© 2023, 2022, 2021, 2020, 2019, 2018, 2017, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate. Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Țibuleac, Tatiana.

Vara în care mama a avut ochii verzi/ Tatiana Țibuleac; coperta: Vitalie Coroban;
design: Marina Darii. – Ed. a 11-a. – [Chișinău]: Cartier, 2023 (Bons Offices). –
121, [1] p. – (Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu,
ISBN 978-9975-79-891-4).

[5000] ex.

ISBN 978-9975-86-665-1.

821.135.1(478)-31

Ț 58

În acea dimineață, în care o uram mai mult ca oricând, mama împlinise treizeci și nouă de ani. Era mică și grasă, proastă și urâtă. Era cea mai inutilă mamă din câte au existat vreodată. O priveam de la geam cum stă la poarta școlii ca o cerșetoare. Aș fi ucis-o cu jumătate de gând. Pe lângă mine, tăcuți și speriați, treceau părinții. O adunătură tristă de perle false și cravate ieftine, venită să-și colecteze copiii nereușiți, ascunși de ochii lumii. Cel puțin ei făcuseră un efort ca să urce. Mamei îi era în cot de mine și de faptul că absolvisem totuși o școală.

Am lăsat-o să se chinuie aproape o oră, urmărind-o cum mai întâi s-a enervat, mergând încolo-înceoace de-a lungul gardului, iar apoi a rămas în loc aproape plângând, ca un om căruia i s-a făcut o mare nedreptate.

N-am coborât nici atunci. Mi-am lipit fața de geam și am stat așa privind-o până au ieșit toți copiii – chiar și Mars în scaunul cu rotile, chiar și orfanii, pe care la poartă îi așteptau doar drogurile și ospiciile.

Jim, prietenul meu cel mai apropiat, mi-a făcut din mână și mi-a strigat să nu mă sinucid în vacanță. Era împreună cu părinții săi, care l-ar fi vândut la organe într-o secundă, dacă nu s-ar fi temut de gura lumii. Mama lui Jim, frumoasă și sidefată, a râs lung, cu bărbia ridicată și părul aranjat în trei straturi. Au râs și diriginta noastră psihotică, și proful de matematică, și directoarea – singurul om normal din toată școala. De fapt am râs toți ca de o glumă bună, pentru că chiar fusese o glumă bună. N-avea rost să ne prefacem când eram doar noi.

În plus, în ultima zi de școală profesorii noștri ar fi râs de orice doar ca să ne vadă plecați. Dacă nu pentru totdeauna, cel puțin pe vară – timp în care jumătate dintre ei ar fi încercat din nou să-și găsească un alt serviciu. Unii reușeau și atunci li se pierdea și urma. Alții însă, mai puțin norocoși, erau nevoiți să revină toamnă de toamnă în fața acelorași elevi diabolici pe care îi detestau și de care se temeau. Mi-am descleiat fața de pe geam ca pe un abțibild uzat. Eram, în sfârșit, liber, iar viitorul meu avea ceva din solemnitatea unui cimitir împodobit.

Am început să cobor încet pe scări. La etajul doi, lângă biroul psihiatrei, m-am oprit și am scris pe perete cu cheile „CURVĂ”. Măcar de m-ar fi văzut cineva, aș fi spus că este mulțumirea mea pentru toți anii de consultații. Coridoarele erau însă pustii, ca după un cutremur. În școala noastră nu făceau purici nici infecțiile.

La parter, ca un rahat de câine, stătea Kalo – al doilea prieten din viața mea – și fuma o țigară în timp ce o aștepta pe o mătușă îndepărtată, care trebuia să-l țină la ea o săptămână. Mama lui Kalo plecase în Spania ca să îi facă masaj unui oligarh rus – varianta lui, desigur. În afară de Kalo, toți știau cu ce se ocupă de fapt maică-sa, însă tăceau, pentru că era un băiat ca lumea. Chiar era. Retardat, dar bun.

L-am întrebat dacă știe ce va face după mătușă și până să plecăm la Amsterdam, iar el mi-a spus că nu va face nimic. Ca și noi toți, de altfel. Nimicurile vor face nimic. În toți anii în care fusesem în acea școală, nu am auzit niciodată vreun coleg să se laude cu o vacanță – de parcă eram toți nu doar nebuni, ci și leproși. Era destul că ni se dădea voie să ne petrecem verile fără leșă și fără botniță. La ce bun să mai cheltuim o vacanță? Mi s-a făcut greață de Kalo, de Jim, de mine. Eram niște resturi umane – niște polipi și chisturi, și aceia operați –, însă aveam pretenții de rinichi și inimi. Întotdeauna mi-a

plăcut anatomia. Mi se trage, probabil, de la mama, care ar fi trebuit să fie profesoară de biologie, însă a ajuns vânzătoare de covrigi. De la tata nu mi se trage nimic.

Am rămas și am fumat o țigară împreună, pentru că-l văzusem plouat și ferindu-și ochii, apoi mi-am amintit de sora lui mai mare, care se măritase în Irlanda cu un fermier. L-am întrebat de ce nu se duce să stea cu ea o săptămână, în loc de babă. Kalo mi-a răspuns ca unui idiot: se duce, sigur că se duce, i-a și trimis limuzina, pentru că soră-sa arde de nerăbdare să țină „țicnitura” pe vară. La despărțire i-am tras un pumn în cap, i-am zis că ne vedem peste două săptămâni la gară și să nu cheltuie toți banii. Kalo mi-a răspuns simplu că va fi.

De cum m-a văzut, mama a început a striga să mă mișc mai repede, căci nu plătise parcare. Mi-am aprins încă o țigară și am urcat în mașină fumând. „Iar fumezi iarba, iar fumezi iarba”, am auzit-o vorbind de una singură. Am deschis geamul și am scuipat în dreptul porții. Școala începu să se micșoreze în urma noastră împreună cu cei șapte ani din viață pe care i-am pierdut acolo prostește, ca la un joc de noroc. Nu se schimbase nimic. Mika era tot moartă, iar eu încă voiam să lovesc oameni.

2

Pe lângă celelalte defecte, mama era mereu strălucitor de albă, de parcă înainte de somn își jupuia pielea și o ținea toată noaptea înmuiață într-o cadă cu smântână. Pielea ei nu avea niciun rid și nicio aluniță. Nu avea miros, păr sau alte urme de normalitate. Uneori mă întrebam dacă nu este doar o bucată de aluat însuflețit.

Din subsuori mamei îi creșteau doi sâni ca niște mingi de rugby ținând în direcții diferite, iar din cap – un păr de păpușă, pe care ea îl purta împletit în forma unei cozi de sirenă. Coada ei de sirenă mă înnebunea, în schimb era subiectul preferat de discuție al băieților de la școală.

„Sirena-în-călduri” îi spuneau toți și se pișau de răs când venea să ma ia acasă. Tata o numea „vacă proastă”. Noua femeie a tatei – „kielbasa”. Și doar eu eram obligat să îi zic „mama”.

Până în ziua de azi, când sunt aproape la fel de bătrân ca ea în acea vară, nu am întâlnit o femeie mai prost îmbrăcată. Nici chiar în cei doi ani în care, imediat după accident, am trăit lângă o întreprindere de prelucrare a peștelui din nordul Franței. Imaginați-vă peste o sută de femei urâte care se îmbracă zilnic doar pentru a ucide crabi, creveți, langustine și alte scârbe. Mama se îmbrăca și mai ridicol. Era și mai urâtă. Avea pantaloni, bluze și pededesubturi și mai nașpa decât toată fabrica, angajatele și crustaceele împuțite luate împreună.

Aș fi schimbat-o, dacă aș fi putut, cu orice altă mamă din lume în două secunde. Chiar și cu una bețivă, chiar și cu una care m-ar fi bătut zilnic. Bețiile și bătăile le-aș fi suportat doar eu, pe când urâtenia și coada ei de sirenă erau la îndemâna oricui. Le vedeau băieții la școală. Le vedeau profesorii și lumea din cartier. Cel mai grav însă era că le vedea Jude.

În unele seri în care ajungeam acasă după ore – eu fără a scoate un cuvânt tot drumul, iar ea vorbind prostii fără întreruperi – nu o puteam suporta. Îmi venea să o bag în mașina de spălat și să o pornesc la ciclul de opărit cearșafuri. Să o închid în congelator și să o scot de acolo fărămițată. Să o iradiez. În acele momente în care mai aveam în cap fețele colegilor deformatate de răs și pe Jude languroasă, gustând glumele lor porcoase, o voiam pe mama moartă.

Știam că toți râdeau de mine. Că băieții mă scuipau când treceam pe alături, iar Jude mă disprețuia. Că eram un nimic și că ar fi fost mai de bun-simț dacă m-aș fi dus și m-aș fi înecat naibii sau spânzurat, sau împușcat, sau orice altceva. Pentru că orice altceva ar fi fost superior față de ceea ce eram: produsul greșos al unei pielite albe.

3

La contribuția tatei nici nu voiam să mă gândesc. Gândul la tata îmi provoca vomă. Tata scăpase de mama, părăsind-o pentru o poloneză cu cercel în limbă. Divorțase, căci dacă ar fi ucis-o, cum ar fi preferat și cum ar fi fost mai repede, ar fi înfundat pușcăria. Tata m-ar fi ucis și pe mine, dacă nu era sigur că voi muri oricum destul de repede.

Divorțul a fost scurt și l-a favorizat pe el. Mama însă, ca o proastă ce era, credea că a câștigat. Timp de o săptămână și-a sunat singura prietenă vânzătoare și i-a povestit cum l-a spart și l-a nenorocit pe dobitoc, pentru că eu rămăsesem cu ea. Doar bunica a prins firul, însă nu i-a zis mamei niciun cuvânt. „Se bucură și ea de ceva”, mi-a spus, „las-o”.

Nici nu vreau să îmi imaginez cât s-a bucurat tata când a auzit decizia judecătorului. Cred că a făcut pe el de fericire. Să scapi în aceeași secundă de doi oameni pe care ai plăti să-i vezi morți – era un noroc prea mare chiar și pentru un șofer de tir.

Așa arăta mama în dimineața în care împlinise treizeci și nouă de ani.

Eu aș fi dat-o la fiare vechi și aș fi început cu părul. Un singur lucru nu se lega în toată povestea aceasta – ochii. Mama avea niște ochi verzi atât de frumoși, încât părea o greșeală să îi irosești pe o față dospită ca a ei.

Ochii mamei erau o greșeală

Am ajuns acasă într-un târziu și m-am dus imediat la mine în cameră. Mi s-a părut ciudat că mama tăcuse tot drumul, dar m-am gândit că e din cauza bunicii, care ajunsese noaptea la spital. Ca să simtă că s-a născut, mama făcuse în acea zi tort cu smântână și cumpăraseră zece sticle de bere. I-am spus, nu fără o oarecare plăcere, că nu i-am luat niciun cadou. Mi-a răspuns că nu se supără. Invidiam capacitatea ei de a ignora lucrurile evidente. Eu o uram, tata o ura, singura ei prietenă vânzătoare o ura. Mika era moartă. Totuși, iată, făcuse tort și cumpăraseră bere. Măcar de-ar fi fost bunica acasă, dar nu era, iar asta însemna că nimeni, dar absolut nimeni în tot universul nu da nici doi bani pe ea, pe ziua ei de naștere sau pe viața ei, dacă tot veni vorba.

M-am apucat să număr banii pentru Amsterdam – făceam asta zilnic, de parcă de la numărât aceștia s-ar fi înmulțit. Erau toți, dar nici pe departe cât mi-aș fi dorit. De la bunica nu mai puteam fura, pentru că schimbase încuietura, probabil și ascunzișul, iar ea mi-a spus clar că nu finanțează sex și droguri. În timp ce mă gândeam la alte posibilități – toate penale –, mama a bătut la ușă și m-a chemat la masă. I-am spus să se care, pentru că nu îmi este foame, ea însă mi-a strigat că are mere coapte.

Asta o caracteriza pe mama cel mai mult: știa cum să amăgească oamenii. În plus, fața ei neroadă avea mereu o expresie de mirare aproape copilărească, care îi dezarma pe toți și care

a ajutat-o să vândă de-a lungul anilor tone de mâncare ieftină la prețuri astronomice. M-am dus, bineînțeles. Merele coapte erau slăbiciunea mea.

Masa de sărbătoare arăta de parcă cineva agățase o ghirlandă pe un tomberon. Pe o mușama nouă cu maci – bunica primise recent marfă la magazin – mama înșirase tot felul de greșoșenii: pate din ficat de pește, castraveți murați, salam uscat cu bulgări de grăsime, aripi de găină coapte în maioneză, heringi în oțet, într-un cuvânt – toate bucatele ei preferate. Se vedea că trecuse și pe la „Kalinka” – alimentara rusească unde lucra prietena ei Kasza – și își făcuse pe plac cu o votcă.

Pe mijloc tronau farfuria cu mere coapte și un borcan de trei litri cu compot din piersici – pentru mine. Merele erau bune, am mâncat patru. Compotul era făcut de bunica, așa că ea nu avea niciun merit. De restul nu m-am atins.

Am rămas la masă mai mult decât plănuisem. Mă simțeam totuși ciudat că nu primise niciun cadou de la nimeni. Nu că ar fi meritat, însă ea a fost mereu atentă cu toată lumea și cumpăra flori frumoase și obiecte scumpe, chiar și pentru rudele imbecile ale lui tata. Stăteam ca la priveghi.

Mama vorbea din nou prostii despre lucruri la care nu se pricepea: drepturi pentru emigranți, reincarnare, energia reciclabilă. Îmi venea să-i mușc limba sau să i-o smulg și să o trec printr-o tocătoare. Singura modalitate de a-mi păstra calmul era să mă uit pe fereastră – ceea ce și făceam de jumătate de oră. Cineva scăpase lângă casa noastră o pungă cu smântână și acum în jur se vedeau peste tot urme albe. Mi se părea chiar frumos, parcă ninsese. Sau parcă niște oameni de zăpadă își ieșiseră din minți și se bătuseră în fața ușii până s-au topit. În orice caz, era o schimbare plăcută. De obicei, când ieșeam dimineața, găseam în prag doar mucuri de țigară și flegme tuberculotice. Bunica spunea că lumea scuipă mai des în direcția noastră pentru că suntem cei mai bogați din

Haringey. Avea dreptate într-un fel – nu eram iubiți în cartier –, deși și bunica era o proastă. Ea îi considera bogați pe toți oamenii care aveau pe masă salam. Apoi, mai era și oarbă, așa că nu vedea clar lucrurile.

La un moment dat mama devenise stranie: nu mai termina frazele, făcea pauze și a început a aduna mâncarea de pe masă, deși nu îndopase totul până la ultimul cartilaj. Era ceva schimbat în ea, dar nu puteam înțelege ce anume. M-am gândit că poate, în sfârșit, înțelesese cât de penibilă este toată această sărbătoare scremută și noi doi încercând să părem o familie fericită.

I-am spus un „La mulți ani!” sec – și asta era prea mult – și m-am ridicat să plec. Mama însă nu mă auzise. A scos din frigider tortul, care arăta ca un găinaț, doar că mai mare, și m-a rugat să suflu în lumânare împreună cu ea. „Hai, Aleksy, hai, poate fi ultima dată”, a râs. Cel puțin avusese bunul-simț să aprindă o singură lumânare, deși bineînțeles că le-a cumpărat pe toate 40. În caz că una nu avea să se aprindă. Apoi mama s-a schimbat brusc la față și mi-a spus că avem de vorbit ceva important.

Trecuse aproape o oră – în care a vorbit doar ea – și tot nu știam ce să cred. Era clar că își ieșise din minți. Întrebarea era dacă puteam să profit cumva de situație. I-am spus că mă voi gândi peste noapte și m-am dus la mine în cameră. Am găsit-o dimineața dormind cu capul pe masa de la bucatărie, cu mâinile de tort și înconjurată de șase sticle goale.

Eram de acord.

După nouă ore de mers cu mașina, în care ne-am oprit de nouă ori ca mama să vomite pe autostradă și în busturi, și în latrinele publice, și pe geamul unui microbuz cu bătrâni în cârje porniți la mare, iar o dată ca să aruncăm voma ei adunată în sticla de plastic pe care o ținea între genunchi, am ajuns. „În Paradis!”, a chițcăit ea bătând din palme, în timp ce eu încercam să calculez cât m-ar costa să ajung înapoi la Paris cu mașina, iar de acolo la Londra cu trenul și să îi prind totuși pe Jim și Kalo vineri la gară. Aveam la mine niște euro și niște lire, dar eram gata să fur, să mă prostituez sau să comit orice altă infracțiune justificată, ca să scap de acolo.

Mama a coborât din mașină prima, a vomitat pentru a paisprezecea oară și s-a aplecat ca să-și lege șireturile la adidași. Pe îndelete, cu fundul gigantic ridicat în aer ca o caisă răSCOAPTĂ, chiar în nasul șoferului. Nu-mi venea să cred. Creatura asta, după care plângeau toți regizorii de filme absurde din lume, era mama. Și nici măcar nu juca vreun rol.

Șoferul era încântat. Se pare că își dorise mereu să studieze în plină zi niște chiloți de femeie fără a fi arestat și acum avea ocazia. Porcul naibii. Poarca naibii. Voiam să lovesc.

„Numeri până la o sută și dorința de a lovi dispăre”, mi-a spus psihiatra de zeci de ori, dar nici ea nu știa mare brânză, pentru că odată îmi făcusem mâna zob imediat după consultație, încercând să scot o cola din distribuitor. Cola nu ieșea, autobuzul deja venise, eu mă grăbeam. Am numărat până la trei și am început să lovesc până am înroșit toată stația. N-am fost închis atunci doar pentru că polițistul se știa cu directoarea de la școală, iar aceea candida la nu știu ce post în Primărie.

Vocea mamei mă irita mai puțin dacă aveam ochii închiși. Am început să număr în gând. Ne aflam undeva în nordul Franței, nici nu știam precis unde, însă mă simțeam de parcă

tocmai străbătusem întreg universul. Până în acel moment călătoria noastră confirma tot ce știam despre Franța. De la geamul mașinii văzusem doar vaci albe, Peugeot-uri rablagite și tractoare transportând balebă. Desigur, mai era și muzica șoferului pervers. Mama însă parcă era băgată în priză. Atunci când nu vomita, exclama încontinuu „fantastic, fantastic!”.

M-am trântit pe iarbă. Eram în mijlocul unui lan de ceva și doar în depărtare, cam la jumătate de kilometru, se vedea un fel de construcție omenească – probabil destinația noastră. Cum aveam să cărăm bagajele până acolo – acest gând, ca și toată ideea acestei călătorii, mă depășea. Mama vorbea cu șoferul despre bani și am văzut că încerca să cocheteze cu el. Dacă nu vomitasem încă, era pentru că mă năpădiseră niște furnici cât degetul și nu puteam scăpa de ele. Javrele naibii au început să urce pe mine ca turbate și să-și facă loc pe sub haine. Mereu mi-a fost scârbă de insecte, așa că am început să urlu ca un nebun și să mă dezbrac de tot ce aveam. Șoferul nu mai putea de fericire. Încă o pereche de chiloți pe gratis.

„Merrrrrsiiii”, am auzit vocea siropoasă a mamei, care ar fi speriat și un dihone în călduri. Apoi am văzut-o cum i-a întins perversului trei bancnote – plata pentru drumul de la Paris până în această gaură – și, în sfârșit, rămăseserăm doar noi.

Mama a început să râdă de mine îngrozindu-mă, pentru că, atunci când râdea, era și mai urâtă. Dinții ei mărunți și albi se mutaseră din gură pe gușa gelatinoasă. Ochii ei frumoși dispăruseră între pliurile feței grase, care se amestecă repede ca piesele unui puzzle. În acele clipe mama arăta ca un monstru fericit, iar eu așteptam ca din gură să îi cadă o ureche, iar din nas să înceapă a-i curge limba.

Mă rugam ca ziua ceea să se termine mai repede. Ca pământul să se surpe și ca mama să dispară undeva în adâncuri. Sau eu. Sau cel puțin să pășesc în ea, să mă nasc înapoi, iar când nu voi mai fi fost – să fug cât mă țineau picioarele.

Nu țin minte cum am intrat în casă și ce am vorbit cu mama, sau dacă am vorbit în genere. Dimineață m-am trezit într-un pat enorm, ca o arcă, cu porumbei incrustați pe lateral. Primul lucru pe care mi-l amintesc clar din acea vară – ca un titlu – este fata cu un picior mai scurt. Avea o fustă neagră cu cranii violete și încerca să încheie un afiș pe obloanele de la geamul meu. O chema Varga pe fată și era o orfană din Cehia, care peste câțiva ani avea să-și piardă un ochi și să facă un copil cu librarul din sat. Aceste lucruri le-am aflat însă mult mai târziu, peste vreo zece ani din acea dimineață, când ne-am întâlnit din nou și am râs de toate, deși nu foarte tare.

Varga era să leșine de spaimă când m-a văzut deschizând geamul, în casa pe care ea o considera părăsită. M-a înjurat scurt și a fugit asimetric cu fusta în vânt, lăsând în urmă afișul umed, uns cu clei puturos. Pe hârtia care chema la spectacol erau desenate două marionete urâte și titlul reprezentației: „Dihorul și omul cel rău”. Să mor dacă inventez. Era un spectacol pentru copii și se producea în fiecare duminică în Scuarul Primăriei. Nu l-am văzut niciodată, este suficient să știu că a existat.

În acea dimineață – cu afișul cleios în mâini și amintirea fâlfâitoare a Vargăi – am simțit pentru prima dată în viață un fel de deznădejde generală, o lipsă de sens uriașă și un gol care a început să crească, să se umfle și să capete forme atât de înfricoșătoare, încât am știut că niciodată nu voi fi în stare să-l umplu cu ceva sau cu cineva.

M-am dus să o caut pe mama.

Înainte de a ieși din cameră, mi-am văzut hainele grămadă pe un scaun. Asta însemna că din momentul în care m-au năpădit furnicile cu o seară înainte și până la fuga fetei schiloade am umblat doar în chiloți. Spre surprinderea mea, gândul

acesta, dar și acela că am fost văzut astfel de lume străină, nu m-a deranjat. Peste noapte devenisem mama.

Am găsit-o făcând pop-corn la plită și râzând de una singură. Era ca și cum se spărsese un televizor, iar un film căzuse din ecran și continua la noi în bucătărie. Cocoșeii albi zburau în toate părțile și o înconjurau pe mama ca niște flori de cireș într-o furtună. Ea îi privea și le vorbea ca unor copii de grădiniță, trecându-și din când în când degetele prin boabele rămase în tigaie, ca o spatulă vie. Mama purta rochie. O rochie albastră, triunghiulară, ceea ce era mai straniu chiar decât tot jocul ei nebunesc cu porumbul. Nu o văzusem pe mama în rochie niciodată.

Am strigat la ea să se oprească, să se oprească imediat, iar ea s-a întors speriată spre vocea mea. M-a întrebat dacă mă mai doare capul și dacă era nevoie să mergem la medic. Am întrebat-o și eu același lucru. Mama a râs și mi-a întins o strecurătoare plină cu pop-corn. Apoi mi-a spus într-o singură propoziție că leșinasem din nou, însă văzuse că nu e grav, că a vrut mereu să facă pop-corn singură și că găsisse în frigider o sticlă de bere.

Dacă aș fi ieșit din casă în acel moment, aș fi ajuns la King's Cross a doua zi dimineață și încă peste câteva ore la Amsterdam cu Jim și Kalo. Viața mea ar fi fost altfel sau cel puțin vara ceea ar fi fost altfel – deși, în principiu, e același lucru. Nu am făcut însă nicio mișcare. M-am așezat la masă împreună cu mama, mâncând pop-corn și bând bere la micul dejun.

Boala mea avea o denumire din șaisprezece litere. Boala lui Jim avea doar zece, iar Kalo nici măcar nu avea o boală, ci doar un fel de afecțiune posttraumatică. Când era mic, Kalo văzuse prin geam cum un hoț îl strangulase pe un vecin și de atunci vedea peste tot morți. În cazul meu psihiatrii încă deliberează. Ce-i drept, acum – când sunt vestit – oamenii nu se mai feresc de mine, ci, dimpotrivă, parcă așteaptă să îi pocnesc ca să aibă ce povesti la alții.

Nu i-am văzut pe Jim și pe Kalo de aproape douăzeci de ani, ce s-o fi ales din ei? Jim, dacă nu a murit de vreo supradoză și dacă taică-so i-a lăsat toți banii, poate mai este. Atunci când au mulți bani, bolnavii psihic se numesc excentrici, iar Jim era și simpatic. Nu m-aș mira să-l regălesc într-o zi în politică. Kalo însă nu prea cred că mai este. Mă întreb dacă a aflat până la urmă în ce consta masajul mamei sale.

Unii specialiști – întotdeauna am crezut că acest cuvânt li se potrivește mai mult instalatorilor decât medicilor – consideră că am devenit violent după moartea Mikăi și din cauza Mikăi. Alții sunt convingeți că mi se trage de la mama, care după înmormântarea ei s-a închis în camera pentru oaspeți și nu a vorbit cu nimeni timp de șapte luni. Nu îi reproșez mamei felul în care a trecut peste moartea fiicei sale. Până la urmă, a fost fata ei, durerea ei și oricum nimic mai minunat decât Mika nu va mai exista vreodată. Mi-ar fi plăcut însă ca mama să-și fi amintit o singură dată și de mine – de celălalt copil al ei, împins în această lume de același uter inconștient. Mi-ar fi plăcut ca mama să fi venit lângă mine – nu era nevoie să mă mângâie sau să mă întrebe ce simt – și să-mi spună să mă car din ochii ei pe șapte luni, iar apoi se va vedea. Așa ar fi fost cinstit să procedeze un adult cu un băiat care încă se pișa în pat și care se întrebă până în ziua de azi dacă și-ar

fi putut salva sora de la moarte. Dacă mi-ar fi vorbit astfel, aveam să o înțeleg și să o las să-și mutileze cutia toracică în voie. Aveam să îi inventez chiar eu o mie de scuze, să le scriu cu mâna mea de copil și să i le ascund discret în gură pentru când ar fi venit vremea să îmi dea o explicație. Mama însă n-a venit, nu a spus, nu m-a chemat. Mama a ales o altă cale.

În fiecare dimineață, după ce se trezea, se așeza pe un scaun în mijlocul camerei, cu mânușile Mikăi în poală și stătea așa până noaptea, când bunica o muta din nou în pat. De mâncat mânca tot pe brațe, ca o dementă, acceptând doar pâine cu lapte, pe care bunica i le băga în gură cu degetele ei umflate.

În toate acele luni femeia care m-a născut nu s-a uitat la mine niciodată, de parcă aș fi fost un loc gol. De parcă anume eu i-aș fi ucis-o pe Mika. Îmi amintesc cum mă duceam la ea plângând și încercam să o cuprind de genunchi sau de mijloc – mai sus nu ajungeam niciodată –, iar ea mă împingea cu piciorul ca pe un cățel păduchios.

Tata – care băuse și până la moartea Mikăi – după nu se usca deloc. Aducea acasă lăzi cu votcă de la „Kalinka” și bea singur la bucătărie până adormea jos. Într-o dimineață l-am găsit întins pe pervaz, acoperit cu perdeaua de nailon pe care o trăsese peste el la cădere. Arăta ca un mort de la biserica poloneză și eu m-am bucurat nespus de tare. Dar nu a fost să fie.

Singura care rămânea normală, deși plângea cel mai mult – și pentru nepoata moartă, și pentru fiica ce își ieșise din minți –, era bunica. În dimineața în care ne-am întors toți de la cimitir, ea și-a încuiat casa și magazinașul și s-a mutat la noi ca să aibă grijă de mine. Pe tata l-ar fi ucis de mult cu propriile mâini, însă se temea de preot.

Peste șapte luni, într-o duminică, mama a ieșit, în sfârșit, din gaură. A trecut pe lângă mine ca pe lângă o băltoacă și s-a dus drept în camera Mikăi. I-a pus mânușile în dulap și a

întrebat-o pe bunica dacă are ceva de mâncare. În seara ceea m-am lovit cu capul de faianța din baie de douăzeci și patru de ori, lăsând o urmă rotundă și roșie, de parcă cineva strivise o ploșniță enormă.

Mama l-a sunat pe tata, care a venit acasă beat, apoi m-au dus amândoi la spital certându-se. Bunica ne-a petrecut pe toți din prag, făcându-ne cruce în creștete și frecându-se la ochii care tocmai începuseră să orbească. A fost ultima dată când aș fi putut să o mai iubesc pe mama, dacă m-ar fi lăsat.

9

Casa în care ajunseseam fusese pe vremuri un grânar. Primii stăpâni au spart în zid două geamuri și au trăit acolo doi ani. Apoi au vândut-o grăbiți și s-au mutat în sudul Franței, unde și-au deschis un birou pentru împodobit morții.

A urmat o familie cu patru copii, care a construit pe mijloc o scară din lemn, ce se termina abrupt și absolut inexplicabil în două camere. Era ceva straniu în acele camere și în acea scară – ceva ce nu am înțeles nici până astăzi, când casa a devenit a mea mai mult decât mi-aș fi dorit vreodată. Arătau toate de parcă într-o zi treptele începuseră a se înmulți, născând două celule perfect pătrate. Apoi ceva sau cineva le oprise brusc, ca un antidot, iar construcția a rămas să atârne în aer misterioasă și sfidând orice logică arhitecturală.

Al treilea proprietar al casei – un pianist care a rezistat în sat doar jumătate de an – nu a schimbat, ci doar a adăugat un veceu în formă de libelulă și o cadă enormă din cupru. Mai târziu am aflat că acestea costă o avere și că artizanii francezi folosesc cuprul la confecționarea diverselor vase, pe care le vând turiștilor bogați cu sute de euro. În vara ceea nu știam

că defechez într-un obiect de preț, însă îmi plăcea nespus să văd cum în cadă urina mea căpăta nuanțe fermecate.

John – ultimul proprietar al imobilului – nu contribuise cu nimic. John a fost și rămâne un cretin.

Casa era o nebulie și arăta de parcă aș fi proiectat-o chiar eu. Pe pereți, în loc de decor, cineva bătuse în cuie tot felul de obiecte, care la oamenii normali se găseau în curte sau la gunoi: o greblă, o coasă, o lopată de dat pâinea la cuptor, opt pălării din paie, un cazan cu toarte în formă de gânsaci, o strecurătoare cu găuri înfundate, o covată crăpată, un motor de teasc, o aripă de la o moară de apă și o elice de elicopter.

Mai erau – în colțurile de la bucătărie – două poloboace goale cu doage ruginite și fără capace. Cineva le umpluse pe vremuri cu plante proaspete și, probabil, frumoase, care acum deveniseră ikebane și cuib pentru insecte. Furnicile, afidele, mantidele, vaca-Domnului și alte gândăcii ale căror nume nu le cunosc nici azi se plimbau peste tot ca într-un insectar.

Pe prima treaptă a scării, ca un fel de premoniție, mama găsisese o găleată roșie cu boabe de porumb, din care se putea face pop-corn. Am încercat să aflu de la John de mai multe ori a cui a fost găleata și cine o adusese în casă, însă fără niciun rezultat. Era ca și cum apăruse acolo de la sine și ne așteptase cuminte toate verile, până când eu și cu mama veniserăm să o trăim pe a noastră.

Deși avea puține geamuri, iar cele care existau erau destul de mici, casa era mereu plină de o lumină neobișnuită, care părea independentă de cea solară și avea o consistență străină tuturor felurilor de lumină pe care le văzusem până atunci. Lumina aceea era galbenă, aproape pulsatorie, iar dacă îmi mișcam mâna suficient de repede, o simțeam cum îmi pătrunde caldă în degete. Când i-am arătat-o și am îndemnat-o să o strângă și ea între palme, mama mi-a spus că sunt nebun și m-a întrebat dacă mi-am luat pastilele. Mie însă îmi plăcea să cred